

Skogen som arena för lärande inom biologi i förskolan.

The forest – an arena for learning in biology in preschool

Sophia Jansson

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Läraryrket

Grundnivå/15 Hp

Handledare: Stina Eriksson

Examinator: Getahun Yacob Abraham

2017-06-26

Abstract

The purpose of the study was to investigate how preschool teachers interact with children in the forest to emphasize biology in preschool. Semi-structured interviews, structured observation and current observation were used on two preschools in a minor town in the middle of Sweden. Participants are total of 13 preschool children, four preschool teachers, three child minders and one extra personnel. The result of the investigation show that the preschool teachers state that the forest is a good environment to learn motor skills and that the children often become calmer when they arrive to the forest. All of the respondents stated that they enjoy spending time in the forest with the children. The results indicate that the preschool teachers and child minders work more with biology than they answered in the interviews. Almost all of the respondents told me in the interviews that they often use cards with a mission to the children in the forest. The children get to implement their mission by using all the material that the forest offers them.

Keywords

Biology, forest, learning, preschool,

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka hur pedagoger interagerar med barn i skogen för att lyfta fram ämnet biologi i förskolan. Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer, strukturerad observation och löpande observation. I studien deltog två förskolor, belägna i en mindre kommun i Mellansverige. Totalt deltog 13 barn, fyra förskollärare, tre barnskötare och en resurspersonal. Resultatet visar att pedagogerna uppger att skogen är en bra plats för att öva på motoriska färdigheter och att barngruppen ofta får ett lugn när de kommer till skogen. Samtliga pedagoger uppger att de tycker att det är bra och kul att vara med barngruppen i skogen. Resultatet av observationen visar att pedagogerna arbetar mer med biologi än vad de anger i intervjuerna. Något som nästintill alla deltagande pedagoger använder sig av i skogen tillsammans med barnen är uppdragskort. Genom att använda uppdragskort uppmanas barnen att använda skogens egna material för att genomföra sitt uppdrag.

Nyckelord

Biologi, förskola, lärande, skogen.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1.
Bakgrund.....	1.
Syfte.....	3.
Frågeställningar.....	3.
Metod.....	4.
Urval.....	4.
Etik.....	4.
Datainsamlingsmetoder.....	5.
Procedur.....	6.
Databearbetningsmetoder.....	6.
Resultat.....	7.
Observation.....	7.
Så använder sig pedagogerna av skogens egna material för att väcka barnens intresse för biologi.....	8.
Så arbetar pedagogerna för att få in ämnet biologi i skogsaktiviteter.....	10.
Så skapas möjligheter till lärande i skogen.....	11.
Sammanfattning av resultat.....	13.
Diskussion.....	13.
Tillförlitlighet.....	15.
Begränsningar i datainsamling.....	15.
Reliabilitet.....	15.
Generaliserbarhet.....	16.
Vidare forskning.....	16.
Litteraturförteckning.....	17.

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuguide

Bilaga 2 Observationsmall

Bilaga 3 Informationsbrev förskolechef

Bilaga 4 Samtyckesbrev barn

Bilaga 5 Samtyckesbrev pedagog

Inledning

Jag har ofta upplevt att förskollärare pratar så gott om skogen och de berättar att de går med barngruppen till skogen varje vecka. Senare har det visat sig att de inte alls gått till skogen på flera veckor. Det har fått mig att bli nyfiken hur vi förskollärare faktiskt kan använda skogen tillsammans med barngruppen och på vilket sätt vi tillsammans kan lära oss mer om skog och natur. Det är intressant att veta vad pedagogerna har för mål med att besöka skogen med läroplanen och ämnet biologi i fokus. I Läroplanen för förskolan kan vi läsa:

Förskollärare ska ansvara för att arbetet i barngruppen genomförs så att barnen stimuleras och utmanas i sitt intresse för naturvetenskap (Skolverket, 2016, sida 11).

Att arbeta på ett sätt så att alla barn i gruppen stimuleras och utmanas i intresset för exempelvis biologi upplever jag som en självklarhet att göra i skogen. Skogen erbjuder utmaningar för alla i olika svårighetsgrad. Dessutom ser jag en stor vinst i att använda skogens egna material för att utmana barnen i relation till deras egen lärandeprocess. Skogen kan användas till mycket och att vistas i skogen med barn tror jag är givande förutsatt att man har en positiv inställning till skogen.

Bakgrund

I Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) står det på sidan 6 att ”förskolan ska inspirera barnen till att utforska omvärlden.” Det står också på sidan 7 att ”barn erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iaktta, samtala och reflektera.”

Det är genom att barnen får använda alla sina sinnen, tillsammans med andra barn och även vuxna, som de erövrar kunskap bäst. Enligt Halldén (2011) behöver barnen få uppleva naturen med hela kroppen för att det ska bli ett konkret lärande för dem. Szczepanski (2013) stödjer Halldéns tankar och förklarar att både den kroppsliga och sinnliga interaktionen utgör en viktig grund för förståelsen av lärande och undervisning utomhus. Szczepanski menar också att de vuxnas okunskap kan bidra till att de väljer att förlägga undervisningen på en arena som känns trygg istället för att utmana sig själv tillsammans med barnen. Mårtensson (2004) skriver att barn i förskolan är beroende av den utomhusmiljön som de vuxna väljer ut till dem. Det innebär att barns möjlighet till utomhusvistelse och utomhusaktiviteter begränsas av hur de vuxna runtomkring dem ställer sig till att utföra och utforma dessa stunder.

Sheridan och Pramling Samuelsson (2009) beskriver hur viktigt det är att pedagoger tar vara på barns spontanitet, för att kunna använda barnens intresse och bygga vidare på det barnen visar att de vill lära sig mer om. Halldén (2011) förklarar att platser gör olika aktiviteter möjliga och bjuder även in till olika upplevelser. Platser har alltså en inverkan på oss människor. I Läroplanen för förskolan står det:

Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelse bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2016, sida 7).

Wagnarsson, Löfdahl och Segerblom (2012) menar att det har visat sig att den fysiska miljön har en viktig inverkan på hur barn utvecklas motoriskt. De beskriver att en förutsättning för att barn deltar aktivt i olika slags lekar och aktiviteter, är en välutvecklad grundmotorik. Wagnarsson,

Löfdahl och Segerbloms tes stärks av Ingunn Fjørtof (2001) som även hon beskriver att olika utomhusmiljöer hjälper barn att utveckla sin motorik.

Olsen (2007) fann i sin studie att pedagoger har ett tydligt mål med att gå till skogen, det kan exempelvis vara att lära sig mer om djur och växter. Pedagogerna tog även tillfälle att prata med barnen om hur de kan hantera olika situationer i skogen, exempelvis vad man ska göra om man går vilse. Även Wilhelmsson (2012) har i sin studie funnit att pedagoger har ett syfte med skogsvistelserna. Wilhelmsson beskriver hur pedagogerna i studien använder skogen för att förstärka inläringen, och menar att barnen bör få använda alla sina sinnen för att lära sig och att skogen är en bra plats för att öva på samarbete.

När det kommer till att arbeta med naturvetenskap i förskolan så handlar det mycket om att vänja både ögat och hjärnan vid att hitta den naturvetenskap som redan finns i verksamheten. Det handlar om att se på det barnen gör och finna det naturvetenskapliga i det, utan att känna att man måste skapa en ny aktivitet eller hitta nya redskap (Skolverket, u.å.). Zetterqvist och Kärrqvist (2007) beskriver att arbetet med naturvetenskap kan leda till språkutveckling. När barn ska beskriva det de upplevt i skogen utvecklas hela tiden deras ordförråd och deras språk främjas. Möjligheterna till lärande och språkutveckling är stor om pedagogerna tar tillvara på alla chanser och alla spontana samtal. I arbetet med att uppmuntra nyfikenhet och kreativitet för att hjälpa barnen att få en positiv inställning till biologi har pedagoger i förskolan en viktig roll (Utbildningsdepartementet, 2010.) I Förskola i utveckling – bakgrund till ändringar i förskolans läroplan står det:

Förskolemiljön och kontakter med miljöer utanför förskolan har stor betydelse då barn lär och utvecklas i samspel med den fysiska omgivningen. En mångsidig miljö med ostrukturerat material och som lyfter fram, utmanar och synliggör fenomen i vardagen gynnar fantasi och kreativitet (Utbildningsdepartementet, 2010, sida 16).

Änggård (2012) har skrivit en studie vars syfte var att visa hur platser i naturmiljöer används, och hur de ges betydelse av personal och barn i förskolans vardagliga verksamhet. Änggård har genom videoobservationer analyserat barns lek i naturmiljöer och sett att skogens material och miljöer bidrar till speciella förutsättningar för barns lek. I analysarbetet har Änggård (2012) strävat efter att se hur personal och barn använder platser i naturmiljöer i den dagliga verksamheten. Data från videoobservationerna och det pedagogerna uttryckt i intervjuer stämde väl överens och pekade i samma riktning, vilket Änggård ser som något positivt. Resultatet i Änggårds studie visar att pedagogerna alltid finns till hands för barnen, men tydligt är att pedagogerna i inskolningsperioden på höstterminen leker mycket med barnen för att introducera, vägleda och visa möjligheter för barnen. Medan det på vårterminen blir mer tydligt att barnen blivit vana skogen och leker mer fritt själva.

Syfte

Syftet med min studie är att undersöka hur pedagoger interagerar med barnen i skogen för att lyfta fram ämnet biologi i förskolan.

Frågeställningar

- Hur använder sig pedagogerna av skogens egna material för att väcka barnens intresse för biologi?
- Hur skapas möjligheter för lärande i skogen?
- Hur arbetar pedagogerna med att få in ämnet biologi i skogsaktiviteter?

Metod

Jag har valt att intervjua pedagoger och att observera en barngrupp. Jag har gjort semistrukturerade intervjuer, då jag ville att pedagogerna skulle få ge så utförliga svar som möjligt. Under intervjuerna gjordes även en ljudinspelning¹.

Under min observation kombinerade jag strukturerad observation med löpande observation. I den strukturerade delen utgick från ett visst antal beteenden jag ville se hos både pedagoger och barn. Jag skapade då en observationsmall där jag skrev upp de beteenden jag ville titta efter. Idén till min observationsmall fick jag från Bryman (2011) och Johansson och Svedner (2010), Bryman nämner det som observationsschema och Johansson och Svedner nämner det som observationsmanual. I delen med löpande observation skrev jag ner allt som jag då tyckte var intressant att anteckna. Anledningen till att jag kombinerade löpande observation med min observationsmall var för att jag ville få ut så mycket som möjligt av observationen (Bryman, 2011).

Urval

Jag kontaktade förskolechefen på en förskola i en mindre stad i mellansverige. Förskolan är belägen med skogen som granne, vilket gjorde att förskolan kändes passande för min studie. Förskolechefen var positiv till att låta de anställda vara med i min studie, så nästa steg var att kontakta förskolan och fråga om pedagogerna var intresserade av att delta. En av avdelningarna på förskolan ville delta och jag skickade dem mer ingående information och samtyckesbrev för både pedagoger och för barn. Genom den ena förskolan fick jag kontakt med den andra förskolan som deltagit i min studie. När jag kontaktade förskolorna hade jag inga krav på om pedagogerna jag skulle intervjua arbetar på en äldre- eller yngreavdelning. När det gällde observationen hade jag heller inte något krav på att veta barnens ålder, eftersom det inte är av vikt för min studie. I min studie har 13 barn, fyra förskollärare, tre barnskötare samt en resurspersonal deltagit.

I min studie kommer jag att benämna förskollärare och barnskötare med samma begrepp, pedagoger. Jag kommer att kalla de två förskolorna förskola A och förskola B. Det är totalt sju intervjuade pedagoger. På förskola A är tre förskollärare, en barnskötare och på förskola B är det två barnskötare och en förskollärare.

Etik

I hela processen med mitt arbete har jag varit noga med att följa de etiska huvudkraven som beskrivs i Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002), samt av Bryman (2011), Johansson och Svedner (2010) och Löfdahl (2014).

Informationskravet innebär att alla de som berörs av studien ska få information om forskningens syfte både skriftligt och muntligt. Deltagarna ska informeras om vad deras uppgift i studien är, samt att deltagandet är frivilligt och att det när som helst kan avbrytas även om samtycke till deltagande har givits (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet följde jag genom mitt samtyckesbrev där jag delgett vårdnadshavare och pedagoger information om min studie. Jag hade förberett två separata samtyckesbrev inför observationen och intervjuerna, ett till vårdnadshavare och ett till pedagogerna (bilaga 4 och 5). Till pedagoger och barn delgavs denna informationen även muntligt. Förskolechefen fick ta del av informationen kring studien genom det introduktionsbrev jag skickat (bilaga 3).

---

¹ Jag använde mig av appen Voice Recorder som jag laddade ner gratis i Appstore.

Samtyckeskravet innebär enligt Löfdahl (2014) att en deltagare i en studie själv har rätt att bestämma över sin medverkan i studien samt att deltagaren fått information om detta. I samtyckeskravet ingår också att deltagarna när som helst, utan negativa följder kan avbryta sin medverkan. Då jag skulle observera barngruppen tillsammans med pedagogerna skickade jag ut ett samtyckesbrev till alla vårdnadshavare, eftersom det är de som i första skedet ska bestämma om deras barn ska delta i min studie (Löfdahl, 2014). När observationen sedan ägde rum var jag noga med att vara lyhörd inför om något barn inte ville delta. Med de yngsta barnen är det en svårighet då de inte uttrycker sig så mycket verbalt. Jag upplevde dock inte att något barn visade tecken på att de tyckte att min närvaro var jobbig.

Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som samlats in under processen ska ges största möjliga konfidentialitet. När det gäller personuppgifter och all annan data är det viktigt att alla rutiner följs, så att ingen obehörig kan få tag i det insamlade materialet (Bryman, 2011). Jag kommer inte skriva några namn eller platser i min text eftersom det är viktigt att inga personer går att urskilja. De namn jag fått på barn, vårdnadshavare och pedagoger på de påskrivna samtyckesbrev kommer heller inte att spridas (Johansson och Svedner, 2010).

Nyttjandekravet innebär enligt Bryman (2011) att alla uppgifter som är insamlade inte får användas för andra ändamål än forskningsändamålet. Eftersom jag fått förtroendet av vårdnadshavare och pedagoger att förvalta ord och upplevelser kommer jag se till att mitt material endast används i denna studie. Efter avslutat och godkänt arbete kommer allt insamlat material att förstöras.

Datainsamlingsmetoder

Jag har valt att intervjua verksamma pedagoger samt observera både barn och pedagoger i en utomhusaktivitet i skogen. Jag vill se hur pedagogerna använder skogen som arena och hur skogens egna material används för att väcka barnens intresse för biologi. Inför observationen och intervjuerna hade jag förberett två olika samtyckesbrev. I samtyckesbrevet till pedagogerna förklarade jag att jag ville göra en ljudinspelning under intervjuerna, för att inte missa något av svaren. Ingen deltagare ställde sig frågande inför detta vid intervjutillfället. En av anledningarna till att jag valde att använda mig av inspelning under intervjun var för att intervjun skulle kunna vara mer som ett samtal (Bryman, 2011).

Intervjun bestod av sju frågor med fokus på pedagogers sätt att använda skogen tillsammans med barnen, använda skogens egna material i aktiviteter samt hur möjligheter till lärande i skogen skapas. Jag hade även några förberedda följdfrågor. De användes dock inte vid varje intervju och i vissa intervjuer kom andra följdfrågor, vilket också tillhör metoden (Bryman, 2011).

Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer som innebär att jag förberett ett antal frågeområden som jag vill ha svar på. Under intervjuerna utgick jag från en intervjuguide (bilaga 1) som jag förberett med berörda frågeområden (Bryman, 2011). Eftersom jag valt semistrukturerade intervjuer så underlättade det att även göra en ljudinspelning då ingen intervju skulle bli exakt som den andra. Att ha alla intervjuer inspelade gjorde att jag kunde lyssna igenom alla intervjuer igen i min transkribering. Alla intervjuer var individuella och genomfördes i ett enskilt rum, utan barn eller andra vuxna.

Jag utförde även en strukturerad observation, som utgår från en observationsmall (bilaga 2), där jag specificerat de beteenden jag ville titta efter under observationstillfället (Bryman, 2011, Johansson och Svedner, 2010). I kombination med det utförde jag även löpande observation

under skogsaktiviteten, för att jag ville samla in så mycket empiri som möjligt. Observationen utfördes tillsammans med både pedagoger och barn och för att säkerställa att alla barn fick delta hade jag förberett ett samtyckesbrev till alla vårdnadshavare.

Det var utifrån studiens frågeställningar som mina intervjuer och min observation utgick. Jag använde mig av alla mina frågeställningar i båda mina metoder. På förskola B hade jag ingen möjlighet att utföra observation, så där användes endast intervju.

Procedur

Jag kom till förskola A för att utföra de första intervjuerna i början av veckan och vid det tillfället hälsade jag på all personal och de barn jag träffade. Jag fick även skriva på sekretesspapper, då det var viktigt för personalen där att ha min påskrift. Dagen efter kom jag strax efter frukost och hälsade på alla barn genom att berätta vem jag är, att jag skulle vara med dem under dagen och varför. De vårdnadshavare jag träffade hälsade jag också på och berättade kort vem jag var. De flesta vårdnadshavare jag träffade förstod eftersom de läst och skrivit på samtyckesbrevet.

Observationen utfördes under totalt 45 minuter en förmiddag på promenaden till skogen samt i skogen. Observationen spelades inte in utan jag använde mig endast av min observationsmall, alltså papper och penna. Jag upplevde inte att något barn undvek mig eller inte ville delta i observationen, snarare upplevde jag att de såg mig som en extra vuxen att anförtro sig åt då de själva tog initiativ till samtal, bad mig om hjälp och ville leka. Bengtsson och Hägglund (2014) beskriver att det är viktigt att barnen får ta tid på sig att släppa in någon ny i sin värld. Därför kändes det naturligt för mig att låta barnen ta initiativ till kontakt med mig istället för att jag skulle va påträngande och alltför nyfiken från start.

På förskola B utfördes alla tre intervjuer under samma dag. Kontakten med förskola B skedde med ganska kort varsel, så på förskola B fanns det ingen möjlighet att utföra en observation. Sedan transkriberade jag allt material från alla intervjuer och observationen fortlöpande medan allt var färskt i minnet.

Databearbetningsmetoder

När jag transkriberat den insamlade empirin från intervjuerna lyssnade jag på ljudinspelningarna flera gånger och skrev alla intervjusvaren i ett textdokument. I dokumentet samlade jag sedan alla intervjusvar för varje fråga på ett blad. Deltagarna i min studie fick en varsin färg, totalt 7 färger. På det sättet kunde jag tydligt se vem som svarat vad. Nästa steg blev att se över hur pedagogerna svarat på frågan och hitta gemensamma nämnare eller rättare sagt grupperingar.

Utifrån intervjufrågorna valde att sätta vissa svar från intervjuerna under vissa rubriker (Johansson och Svedner, 2010) och göra grupperingar. Rubrikerna valde jag utifrån studiens frågeställningar. Själva grupperingen lät jag ta tid och jag gjorde flera genomläsningar av mitt sammanställda dokument med intervjusvar för att vara säker på att jag placerat in alla intervjufrågor och dess svar i rätt grupp.

Transkriberingen av observationen gjorde jag direkt efter observationstillfället när allt var färskt i minnet. Då sammanställde jag alla de kryss jag gjort i observationsmallen och även min text i den löpande observationen.

Jag har även utformat två diagram som används i resultatdelen. Diagram 1 visar hur skogen används som miljö och hur skogens egna material används. Diagram 2 visar hur pedagogerna upplever att det är att vara tillsammans med barn i skogen.

Resultat

I följande kapitel redovisar jag resultatet från intervjuerna och observationen. Först kommer en sammanfattning av observationen och sedan har jag angett studiens frågeställningar som underrubriker för att presentera resultatet.

Observation

Redan vid påklädning började förberedelserna inför skogsturen. De vuxna berättade för barnen att vi skulle gå till skogen, de vuxna sa att det ska bli roligt och skönt att komma ut. Innan vi kunde gå iväg skulle alla barn kläs på och under tiden lekte de äldsta barnen på utegården tillsammans med den andra avdelningens barn. När alla barn och vuxna sedan var ute samlades vi vid grinden och barnen blev ombedda att ta en kompis i hand för att gå två och två. Något barn blev besviken och nedstämd över att hen inte fick hålla den kompisen hen tänkt att hålla i. Detta är det ingen vuxen som direkt lägger vikt vid, de nämnde istället till varandra och förklarade för mig att barnet i fråga brukar vilja ha det på sitt sätt och att ”man inte alltid kan få det.”

Under promenaden till skogen gick jag tillsammans med några av de yngsta barnen, dock följde jag mest med utan att direkt göra mig hörd. Vägen till skogen är till viss del på en trottoarkant intill en bilväg, där gick barnen hand i hand tillsammans med oss vuxna. Jag märkte att barnen vet vad som gäller och när vi sedan passerat vägen och kom till något, som för mig verkar vara en magisk gräns, sprang barnen iväg. Då förklarade en av förskollärarna:

Här är vår gräns, här måste man alltid stanna och vänta på kompisarna och de vuxna om vi går tillbaka. Eller så är det fritt fram att springa om vi är på väg till skogen. Det vet barnen, som du märker.

Väl i skogen var det mest fri lek, barnen tog mycket egna initiativ i sin lek. Bland annat byggde de tillsammans en koja. I skogen höll jag mig till en början i bakgrunden, för att inte tränga mig på barnen och för att få ett så rättvist resultat som möjligt (Bengtsson och Hägglund, 2014). Efter en stund blev det naturligt att jag gick lite närmre barngruppen och vid det tillfället vände sig barnen även till mig med frågor och uppmaningar.

Tabell 1. Observationsmall.

Pedagog		Barn	
Ställer fråga till hela gruppen	X	Frågar	X
Ställer fråga till ett barn	X	Visar intresse för pedagogen	X
Bemöter barnens frågor	X	Tar för sig	X
Visar inget intresse för barnens frågor		Avvaktande	X
Ställer motfrågor till barnen	X	Använder skogens material	X
Använder skogens material	X		

I tabell 1 visas hur jag i den strukturerade observationen satte ett kryss för varje beteende som visades under observationstillfället. Det var 13 barn och samtliga visade någon gång ovanstående beteende. Samtliga pedagoger visade någon gång under observationen det ikryssade beteendet. Både när det gällde barn och pedagoger gjorde jag endast ett kryss per person, det vill säga att vissa kan ha visat fler beteenden flera gånger, men jag valde att endast kryssa i ett kryss per person. Anledningen till att jag valde att bara kryssa en gång var för att jag var fokuserad på att se om beteendet fanns eller inte.

Resultatet visar att pedagogerna pratade både med enskilda barn och med hela barngruppen. Samtalet med hela barngruppen skedde endast i samlingsituationen medan det i mindre grupper kunde ske samtal med fler barn. Alla vuxna som deltog i observationen bemötte barnens frågor och ställde även motfrågor tillbaka för att utmana barnen vidare.

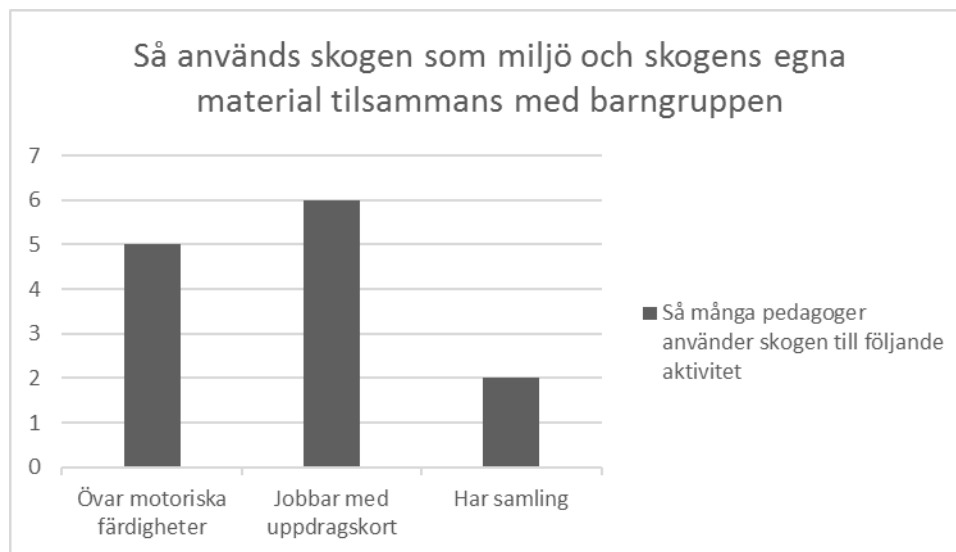
Vid observationstillfället hittade de äldre barnen många stora pinnar som de lyfte, bar och drog till en uppknuten pinne. Där skapade de tillsammans en koja. Här uppmanade barnen varandra till att hitta den längsta pinnen och något barn ställde sin pinne upp raklång. Alla vuxna påpekade då att det finns kompisar runtomkring så att man måste vara försiktig och se upp med vart man släpper pinnen sen.

Sammanfattningsvis visar resultatet för observationen att barnen visar intresse för både pedagogen och skogen. Alla barn visade någon gång ett avvaktande beteende. De yngsta barnen gjorde detta vid början av skogsvistelsen medan de äldre barnen var mer avvaktande när de skulle återvända till förskolan i slutet av skogsvistelsen. Resultatet visar också att alla barn använde sig av skogens material och de vuxna uppmuntrar användandet av skogens material genom att visa vad man kan göra med det.

Under promenaden från skogen, tillbaka till förskolan, gick jag tillsammans med några av de äldre barnen och jag lät dem ta initiativ till samtal. Samtalen då handlade mest om varför det kom snö i april och vem som fyllde år först respektive sist.

[Så använder sig pedagogerna av skogens egna material för att väcka barnens intresse för biologi](#)

Vi ser i Diagram 1 att fem av sju pedagoger uppger att skogen är en bra plats för att öva motorik. Det är en kuperad terräng som ger större utmaningar än vad förskolans gård oftast kan erbjuda. Diagram 1 visar också att sex av sju pedagoger berättar att de använder sig av uppdragskort där barnen i tur och ordning får ta ett kort med uppdrag, som exempelvis kan vara "hämta tre kottar". I denna aktivitet använder de sig alltid av skogens material och där får barnen på ett naturligt sätt lära sig att man inte får dra loss grenar eller kottar från trädet. I intervjuerna på förskola A framkommer det att de samtalar om Allemansrätten på barnens nivå, genom att de tillsammans pratar om att trädet vill ha kvar sina grenar och kottar och att det kan göra ont på trädet om någon drar loss en gren. Att pedagogerna på förskola A arbetar på det sätt framkom också i observationen där jag iakttog pedagoger som förklarade för barn att de inte får dra loss grenar från ett träd, utan att man får använda de genar som redan finns på marken. Att arbeta med uppdragskort är också ett bra sätt att öva sig på turtagning och matematik uppger en pedagog.

Diagram 1: Så används skogen som miljö och skogens egna material tillsammans med barngruppen.

En förskollärare på förskola A berättar att de äldre barnen får hjälpa till med de yngre barnen i promenader och att det bidrar till att få öva eget ansvar. Förskolläraren förklarar även att det stärker gemenskapen i gruppen när barnen får öva ansvar och hjälpa varandra. Under observationstillfället stämde förskollärarens ord då de äldre barnen gick tillsammans med de yngre och det syntes tydligt att det hörde till "vardagen" att hjälpas åt och gå tillsammans. Diagram 1 visar att två av sju pedagoger uppger att de brukar ha samling i skogen. En barnskötare på förskola A berättar att samlingarna kan skilja sig i tid beroende på hur intresserade barnen är. En förskollärare på förskola A förklarar att hen tycker att det viktigaste med skogsvistelsen inte är hur lång samlingen eller aktiviteten är. Hen säger:

Att ta sig till skogen är det stora målet, att barnen ska få leka i en utmanande miljö är viktigt.

En barnskötare på förskola B berättar "barnen lär sig skogsförnuft och att vi ska vara varsamma med exempelvis myrstacken." Att få igång den fria leken i skogen utan leksaker är också viktigt tycker en förskollärare på samma förskola. Hen berättar att många barn inte har vanan att gå till skogen hemma och att det är något de behöver öva på i förskolan först och främst. Att springa, klättra och leka med det material som redan finns i skogen blir då det viktiga. Målet blir då i början av en termin att få igång en fri lek i skogen. En pedagog uttrycker det på följande sätt:

I början är barnen osäkra på skogen som plats och går efter oss, men nu kommer det ju mer och mer att de springer iväg och leker själva.

En barnskötare på förskola B berättar att skogen kan användas till så mycket, bland annat matematik genom att man kan räkna och kategorisera och biologi genom att titta på årsskiftningar, djur och fåglar.

Sammanfattningsvis visar resultatet att sex av sju pedagogerna använder uppdragskort för att väcka barnens intresse för biologi. Genom att använda uppdragskort uppmanas barnen att använda skogens egna material för att genomföra sitt uppdrag. Genom intervjuerna framkommer det också att fem av sju pedagoger ser skogen som en bra plats för barnen att öva på sin motorik.

Det framkommer även att den fria leken är viktig och att det tar några gånger innan barnen lär sig att använda skogens egna material i den fria leken. Gemensamt för alla sju svarande att de uppger att de utgår från barnens intresse. Det visas tydligt i observationen på förskola A då pedagogerna som deltog där var aktiva med barnen och följde barnens initiativ i exempelvis bygget med kajan. I intervjuerna talar samtliga pedagoger om att det är barnens intressen som styr vad pedagogerna riktar sig mot i exempelvis skogen. Pedagogerna berättar att de kan ha en idé med vad skogsvistelsen ska erbjuda men att om ett eller flera barn hittar ett kryp så kan det ta fokus från den planerade aktiviteten och då byter pedagogerna också fokus.

Så arbetar pedagogerna för att få in ämnet biologi i skogsaktiviteter

Tre av fyra pedagoger på förskola A svarar att de inte har någon direkt planering i att få in ämnet biologi när de är i skogen. De är också överens om att det kommer automatiskt när man väl är i skogen. Om ett barn ser en kotte så bidrar det till att de pratar om olika kottar och exempelvis tittar på hur olika djur biter i en kotte när de äter den. Detta beteende kunde jag också se under observationen på förskola A, att pedagogerna samtalande med barn om det de såg både i skogen och under promenaden till och från skogen. En förskollärare berättar att de inte har en aktiv planering för att få in biologi i skogsaktiviteter. Hen tillägger dock att det är svårt att prata om skogen hemma på förskolan och tro att barnen lär sig om skogen: ”Det blir ju lättare att prata och lära sig om det man ser.”

En barnskötare på förskola B berättar att det är enklare att jobba med biologi på våren för då kan de titta på vårtecken, lyssna på fåglar och titta på djurspår. Hen berättar också att de på vintern kan välja att ta med naturmaterial från skogen in till förskolan för att arbeta med.

En förskollärare på förskola B berättar att de har jobbat med många olika teman och just nu är skogen deras tema. Då har de valt att arbeta mycket med djur och djurspår för de såg att barnen hade ett intresse för det:

Alltså... Vi har ju ”utvecklar sin förståelse för naturvetenskap och samband i naturen, liksom sitt kunnande om växter och djur” som vårt mål. (Läser strävansmål från Förskolans läroplan).

Hen fortsätter förklara att de alltid försöker utgå från det barnen visar intresse för och att när barnens intresse för djurspår svalnade så slutade pedagogerna styra mot det och lät barnens intresse styra helt:

Om någon hittade ett kryp så tittade vi på det tillsammans och ibland använder vi iPaden för att dokumentera i bild och film. Sedan tittar vi på iPaden på samlingen när vi kommer tillbaka in.

En barnskötare på förskola B berättar att de vuxna ibland tror att de vet hur barnen tänker om en viss sak. Hen berättar hur viktig dokumentationen blir, för när de sedan tittar på bilder eller filmer tillsammans så berättar barnen något helt annat än de vuxna tänkt: ”De har lite vidare fantasi än vi vuxna.”

Alla pedagoger utom en är överens om att barnen visar att de tagit till sig nya kunskaper genom att de återberättar vad de upplevt. De svarande berättar att det är när barnen själva återkopplar till det som de varit med om i skogen som pedagogerna upplever att barnen har tagit till sig den kunskap som var planerad. En pedagog på förskola A uppger att hen inte riktigt kan komma på

hur hen kan se att barnen tagit till sig kunskap. En förskollärare på förskola B förklarar att de dokumenterar mycket med iPaden i skogen:

Vi har gjort egna böcker där vi dokumenterat vad vi gjort. Böckerna står alltid framme och ibland tittar barnen i böckerna ofta och ibland går det flera veckor mellan att de tittar.

Böckerna som pedagogen berättar om, visar hen för mig. Inuti finns bilder på barnen när de är i skogen, bilder på material de använt i skogen samt bilder på löv, träd och något spår eller bajs som barngruppen fotograferat. På nästan varje sida står en tydlig text som berättar vad gruppen gjort i skogen och på många uppslag finns någonting som kopplar aktiviteter till förskolans läroplan.

En barnskötare på förskola B berättar att ytterligare ett sätt att se på barnen att de tagit till sig kunskap om skogen är när gruppen återvänder till skogen. Då kan hen se att barnen kommer ihåg vart samlingsplatserna är, vart det är tillåtet att springa fritt och vart de behöver stanna för att vänta in kompisarna. Det får mig att tänka på observationen på förskola A, där kunde jag som utomstående person tydligt se att barnen visste vart de var tvungna att stanna och vart de fick lov att springa iväg. Då tänker jag främst på den magiska gränsen som jag tidigare nämnde.

Resultatet för den andra frågeställningen visar sammanfattningsvis att fyra av sju pedagoger anser att de inte aktivt planerar att arbeta med biologi i skogen, men att det kommer naturligt när de väl är där. De tre som anser att de arbetar aktivt med att få in ämnet biologi när de är i skogen anger att de gör det genom att arbeta mycket med djur på olika sätt. Pedagogerna uppger att dokumentation underlättar för barnen när de ska återberätta vad de upplevt i skogen. Genom att barnen kan titta på bilder eller film från skogsvistelsen kan de återberätta för andra om sina upplevelser. Resultatet visar också att det är genom att barnen återberättar sina skogsupplevelser som pedagogerna ser att barnen har tagit till sig kunskapen.

Så skapas möjligheter till lärande i skogen

Alla pedagoger som deltagit i min studie upplever skogen som en bra plats att vara med barn. De svarande uppger också att det är de vuxna i gruppen som skapar möjligheterna för lärande i skogen. Det är ingen av de svarande i min studie som upplever någonting negativt med att vara med barngruppen i skogen. Alla uppger också att de utgår från barnens intressen och att de är flexibla i sin planering kring skogsaktiviteter.

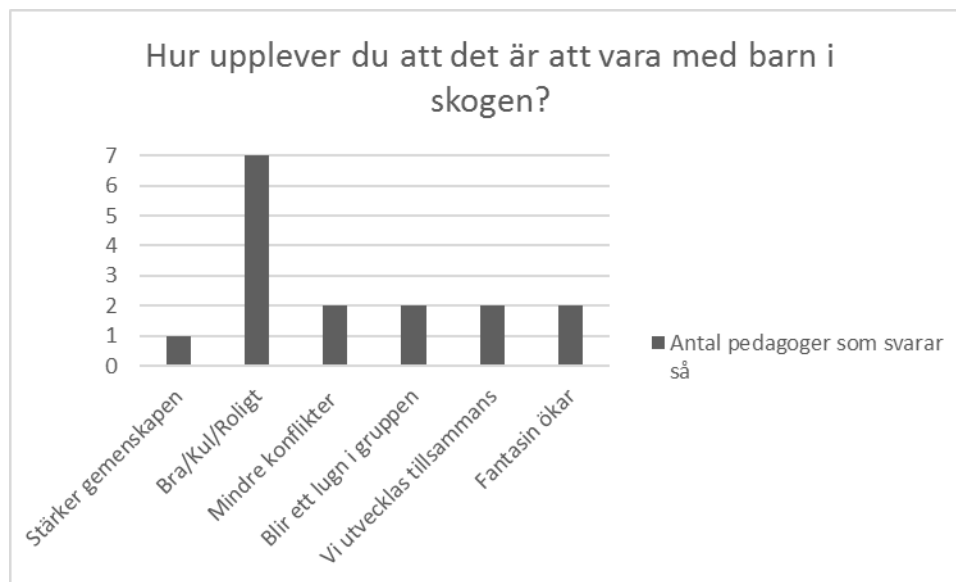

Diagram 2: Hur upplever du att det är att vara med barn i skogen?

Alla svarande uppger att det är kul att vara med barnen i skogen. I Diagram 2 ser vi hur pedagogerna svarade på frågan ”Hur upplever du att det är att vara med barn i skogen?” Några uppger att det blir ett annat lugn i barngruppen när de vistas i skogen. ”Det blir mindre konflikter, de har mer fantasi och kommer på mer saker att göra” berättar en förskollärare på förskola A. En barnskötare på förskola A förklarar att de äldre barnen klarar sig mycket själva men att de yngre kan behöva mer stöd i skogen. Samtidigt påpekar hen att samspelet mellan barnen fungerar bra, då de äldre vet att de yngre behöver lite mer stöd. Barnskötarens ord stämde överens med resultatet från observationen, där kunde jag tydligt se att de äldre barnen klarade sig mer själva medan de yngre höll sig nära de vuxna.

En förskollärare och en barnskötare på förskola B beskriver att pedagogerna utvecklas och lär sig tillsammans med barnen. Att både barn och pedagoger tycker att det är kul när de kommer tillbaka till förskolan och tillsammans pratar om vad de lärt sig. Förskolläraren säger:

Vi har inte det brinnande intresset för skogen själva, så ett av våra mål var att vi vill lära oss tillsammans med barnen och det är väl en av anledningarna till att vi valt att arbeta med skogen som tema.

En förskollärare på förskola A berättar att det ibland kan vara svårt att få de yngre barnen att uppskatta skogen. Hen berättar att det är en ny miljö för barnen och det är ofta kuperad mark som gör det till en större utmaning att promenera där. Dock påpekar förskolläraren att de vuxna alltid stöttar och går med de barn som de upplever tycker skogen är utmanande. ”De lär sig hela tiden och vi vill göra skogen till en positiv upplevelse.” Hen förklarar att en planerad aktivitet kan hjälpa till för att få de barn som inte vill delta i skogsvistelsen, att få ett fokus och att göra något som barnen har intresse av kan hjälpa till att göra upplevelsen positiv.

Resultatet visar att alla svarande tycker att skogen är en bra plats att vara med barn. De svarande är också överens om att det är de vuxna som skapar möjligheter för barnen. Genom att vara flexibla och följa barnens intressen skapar pedagogerna läroprocesser som ger barnen inflytande i verksamheten. Några av de svarande uppger att det blir en annan barngrupp i skogen och att skogen påverkar alla genom att det blir ett lugn och mindre konflikter.

Sammanfattning av resultat

Alla sju pedagoger uppger att de går till skogen en gång per vecka. Det är fem som menar att de tycker att en gång per vecka räcker. Två pedagoger uppger att de skulle vilja gå till skogen fler gånger, men att anledningen till att det inte alltid går att få till beror på logistikproblem. En av de svarande förklarar att logistikproblem exempelvis kan vara att det är mycket olika ankomsttider på barnen, som gör att skogsvistelsen i de fallen inte blir lika lång eller givande. Ett annat exempel på logistikproblem kan, enligt pedagogerna, vara att många sjuka kollegor innebär många vikarier. Det kan också bli en bidragande faktor till att man inte går utanför förskolans gård. Två pedagoger på förskola B berättar att de alltid fortsätter att arbeta med skogen efter sina skogsbesök så att skogen lever vidare med barngruppen hela veckan. Dessutom berättar de flesta pedagogerna att de har så nära till skogen så att om de vill vara spontana och gå fler gånger i veckan så har de möjlighet att göra det.

När det gäller sammanställningarna från intervjuerna och observationen på förskola A, visar det ett överensstämmande resultat. Pedagogerna på förskola A berättar i intervjuerna att den fria leken är viktig för barnen och att skogen är en bra plats för barnen att öva på motoriken. Pedagogerna berättar också att de yngsta barnen kan behöva mer stöd än de äldre under skogsvistelsen. Det överensstämmer med sättet pedagogerna agerar på tillsammans med barnen i skogen. Genom att de förflyttar sig får barnen gå i olika slags terräng och det främjar motoriken. Samtidigt rör sig pedagogerna mycket runt de yngsta barnen, som också behöver lite mer stöd under skogsvistelsen.

Resultatet visar också att pedagogerna på förskola A arbetar mer med biologi än vad de uppger i intervjuerna. Trots att inte alla svarar i intervjuerna att de aktivt arbetar med att beröra ämnet biologi i skogen så visar observationen att pedagogerna på förskola A gör det. Det visar sig också i intervjuerna att genom att barnen återberättar om sina upplevelser från skogen får pedagogerna bekräftat att barnen tagit till sig den kunskap som varit planerad.

Diskussion

Genom att använda skogen och skogens egna material tillsammans med barngruppen tror jag att pedagoger i förskolan kan arbeta mot flera av Läroplanens strävansmål, ett exempel är:

Förskolan ska inspirera barnen till att utforska omvärlden (Skolverket, 2016, sida 6).

Exempelvis kan barnen tillsammans med pedagoger utforska skogen och omvärlden vidare genom att använda iPaden för att söka information. Det kan handla om, som pedagogerna i min studie berättar, att exempelvis utforska djurbajs, djurspår eller olika fåglar.

I min studie visar resultatet att de flesta pedagoger tycker att de motoriska färdigheterna utvecklas i skogen. Att den fysiska miljön är av vikt när det gäller att utveckla motoriken är något som Wagnarsson, Löfdahl och Segerblom (2012) också fann i sin studie. Liksom Änggårds studie (2012) visar min studies resultat att pedagogerna finns i närheten av de yngsta barnen. Då de behöver lite mer stöd i början av terminen eller när de är nya på förskolan. Så fort pedagogerna märker att barnen blir mer säkra i skogens miljö tar pedagogerna ett steg tillbaka och då leker barnen själva mer fritt utan stöd från de vuxna.

I barngruppen som deltog i min observation var det ganska stor ålderskillnad på de yngsta och de äldsta barnen, vilket gör att det blir en större utmaning för pedagogerna att hitta lösningar så att alla barn i gruppen stimuleras i sitt lärande. Förskolan är en bra plats att lägga grunden för

lärande inom naturvetenskap då intresse, värderingar och kunskap grundläggs i tidig ålder (Utbildningsdepartementet, 2010). Genom att vistas i skogen deltar alla barn efter sin egen förmåga och pedagogerna kan på olika sätt använda skogens material för att utmana barnen efter deras egna utvecklingsprocesser. I Läroplanen för förskolan står det:

Förskollärare ska ansvara för att arbetet i barngruppen genomförs så att barnen stimuleras och utmanas i sitt intresse för naturvetenskap (Skolverket, 2016, sida 11).

De äldsta barnen kan utmanas med uppdragskort med större uppdrag medan de yngsta barnen kan få uppdragskort med uppdrag som passar deras nivå. Med det menar jag inte att de yngre barnen inte kan lika mycket som de äldre, utan jag tänker att de yngre barnen kan behöva lite mer uppdrag som handlar om att stärka upplevelsen av skogen. Medan de äldre barnen kan behöva lite mer avancerade utmaningar.

Min studie visar att pedagogerna anser att utomhusvistelse i skogen är viktig för att det bidrar till att kreativiteten ökar och fantasin används flitigare av barnen. Att inte ha färdiga leksaker utan att få använda skogens material gör att barnen lär sig om de olika materialen, exempelvis olika mossor. En förutsättning för det är då pedagogernas engagemang och vilja att lära sig mer. I Läroplanen för förskolan kan vi läsa om att barnens vilja och intresse ska få utrymme i verksamheten:

Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelse bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2016, sida 7).

Pedagogerna i min studie uppger att det är de som skapar möjligheterna för barnens inläring. Det är något som även Mårtensson (2004) funnit i sin studie. Szczepanski (2013) beskriver hur viktigt det är att de vuxna har kunskap, för att inte riskera att välja en trygg plats för lärande istället för att våga utmana sig själv med nya platser. När några pedagoger på förskola B i min studie säger att de själva inte har ett brinnande intresse för skogen men att de vill utvecklas och lära sig tillsammans med barnen visar det för mig att de verkligen arbetar med barnens bästa i fokus. De är villiga att lära sig, att utmana sin egen kunskap i resan mot ny kunskap tillsammans med barnen. Det känns stort och viktigt, som en av de viktigaste saker jag tar med mig från studien, att vi lär oss tillsammans.

Resultatet i min studie har visat hur många olika faktorer som spelar in i alla beslut som pedagoger i förskolan tar. Det kan bland annat handla om många olika ankomsttider på barn och kollegor. Likväl som det kan handla om att det under en planerad skogsdag är mycket vikarier på grund av sjukdom. Det resultatet ger en ny förståelse för varför skogsbesök kanske inte blir av så ofta. Jag har också fått väldigt mycket idéer om hur jag själv skulle vilja arbeta med skogen i mitt framtida yrkesliv. Bland annat hur mycket uppdragskort kan användas till och på vilka sätt utveckling av barns motorik kan kombineras med lärande av exempelvis djur, träd eller varför inte språk och turtagning.

Något som intervjuvärdens antytt är att biologi är ett väldigt brett ämne och resultatet av studien visar att några av pedagogerna i min studie delger att de inte arbetar aktivt med biologi som ämne. Det får mig att fundera på varför det är så att man sällan nämner för barngruppen att ”nu har vi arbetat med biologi”. Min erfarenhet säger mig att det är många som gör det naturligt när det kommer till exempelvis matematik då det står väldigt mycket och tydligt om matematik i Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016). Men när det kommer till biologi står det inte lika

tydligt utskrivet i strävansmålen. Det är en spännande iakttagelse tycker jag, då biologi borde vara lika vanligt och viktigt som matematik.

Några av pedagogerna i min studie nämner att det blir enklare att lära sig om skogen om man faktiskt fysiskt är där i skogen. Det stärks av Halldén (2011) som menar att barn behöver uppleva naturen med hela kroppen för att få ett konkret lärande. Några av pedagogerna i min studie nämner att de lär sig tillsammans med barnen och att de tycker om att utvecklas i grupp. Det visar för mig att pedagogerna gör barnen delaktiga och att de som vuxna följer barnens intressen vilket också visar för mig att de arbetar enligt många av de strävansmål som finns i Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016).

Tillförlitlighet

Jag upplever att mina valda metoder har fungerat bra som kombination. Att både intervjua pedagoger och observera dem tillsammans med barngruppen gav mig en helhet. Jag kunde se att det pedagogerna på förskola A visade i barngruppen stämde överens med det de sagt i intervjuerna. Förskola B fick inte möjligheten att visa hur de arbetar på samma sätt som på förskola A, vilken också kan göra att jag fått det resultat jag fått. En observation på förskola B hade kanske kunnat ge mig en annan syn eller nya vinklar på det som pedagogerna berättade för mig i intervjuerna.

En av sju pedagoger var tveksam till intervju, men sa det inte rakt till mig. Då avvaktade jag lite och frågade igen nästa dag hur hen kände inför att delta i studien. Då valde hen att delta. Det jag kan känna lite extra tveksamhet inför, är huruvida pedagogens svar kommer från att hen faktiskt tycker och tänker på ett visst sätt. Eller om svaren blev som de blev på grund av att de svaren var det första hen tänkte på vid frågan, om hen ville ge ett svar så fort som möjligt för att intervjun skulle avslutas snabbt.

Begränsningar i datainsamling

Då det var trögt att få deltagare till min studie blev det slutligen så att jag endast hann göra en observation. Det bidrar då till att det finns en begränsning i mitt datainsamlade. Om jag hade fått med en observation från båda förskolorna hade det kanske gett delvis andra resultat än jag nu fått. Jag valde under observationen att endast göra ett kryss per person som visade beteendet jag sökte. Om jag istället hade valt att fokusera på hur många gånger beteendet visades hade resultatet förmodligen gett mig lite fler tankar att reflektera kring.

Något jag finner intressant är att flera av pedagogerna nämnde i intervjuerna att de hade nära till skogen och kunde gå dit fler gånger per vecka om de ville. Nu i efterhand ångrar jag att jag inte frågade dem om de faktiskt gjorde det någon gång, eller om det mest är en möjlighet de har utan att nyttja den. Om jag hade ställt följdfrågan ”hur ofta går ni till skogen utan att egentligen ha planerat det?” hade jag förmodligen fått lite olika svar och det hade också kunnat generera ett annat resultat i min studie.

Reliabilitet

På grund av att jag valt semistrukturerade intervjuer har inte alla pedagoger fått exakt samma frågor i samma ordningsföljd. Det kan ha påverkat resultatet på det sätt att en följdfråga som intervjuperson 1 fick kanske inte någon mer fick. Likväl som att övriga sex intervjupersoner kanske också fick en följdfråga baserad på deras svar.

Generaliserbarhet

Jag anser att resultatet på min studie inte är generaliserbart. Det finns flera faktorer som spelar in då det endast är två förskolor som deltar. Båda förskolor är belägna med skogen som granne. Förskolorna tillhör samma kommun och i mina intervjuer har jag endast sju svarande som alla har olika erfarenhet och olika utbildning. Alla dessa faktorer gör att jag tycker att resultatet inte går att generalisera för flera olika förskolor än för de två som deltagit i min studie.

Vidare forskning

Något jag blivit nyfiken på är att ta reda på mer om hur aktiviteter i skogen skulle kunna kombineras med språkinläring. Zetterqvist och Kärrqvist (2007) skriver om att språkinläring kan utvecklas med hjälp av naturvetenskap genom att barnens ordförråd byggs på när de återberättar om sina upplevelser. De flesta svarande i mina intervjuer har berättat att det blir ”en annan” barngrupp när de kommer till skogen. Pedagogerna menar att skogen bidrar till ett lugn, att kreativitet och fantasi ökar samt att skogen kan användas till så mycket. Alla dessa faktorer har fått mig att fundera på om inte skogen skulle kunna vara en lämplig plats för de barn som behöver extra stöd i exempelvis språkinläring. Det är något jag skulle vilja både läsa mer om i mitt framtida yrkesliv och aktivt testa att arbeta med.

De flesta förskollärare jag träffat vill alltid lära sig mer om allt och uttryck som ”man blir aldrig fullärd” har jag hört många gånger på många olika förskolor. Jag tänker att mitt examensarbete kan bli intressant för professionen genom att den som läser vill hämta ny inspiration. Att som kollegor dela med sig av tips och kunskap ser jag som en av de största rikedomarna i mitt kommande yrkesliv och mitt fortsatta kunskapsinhämtande.

Litteraturförteckning

- Bengtsson, K., Hägglund, S. (2014). *Barns samtal som kunskapskälla*. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (s- 121-131). (A. Uppl.) Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Fjørtoft, I. (2001) The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. In *Early Childhood Education Journal*, Vol. 29, No. 2, Winter 2001) (s. 111-117).
- Halldén, G (2011) *Barndomens skogar*. I K. Ek-Nilsson (Red.), L. Midholm (Red.), A. Nordström (Red.), K. Saltzman (Red.) och G. Sjögård (Red.) *Naturen för mig: nutida röster och kulturella perspektiv* (s. 139-148). Göteborg: Institutet för språk och folkminnen i samarbete med Folklivsarkivet, Lunds universitet.
- Johansson, B. och Svedner, P. O. (2010). *Examensarbete i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsförlaget.
- Löfdahl, A. (2014). *God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt*. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (s- 32-43). (A. Uppl.) Stockholm: Liber.
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken En studie av utomhuslek på förskolegården*. Doktorsavhandling. Institutionen för landskapsplanering Alnarp.
- Olsen, A. (2007). *Skogen som resurs i lärandet*. Examensarbete, lärarutbildningen. Växjö Universitet
- Szczepanski, A (2013). *Platsens betydelse för lärande och undervisning: ett utomhuspedagogiskt perspektiv*. Institutionen för kultur- och kommunikation. Linköpings universitet.
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (u.å.). *Röda tråden avslöjade tekniken och naturvetenskapen på förskolan*. Tillgänglig: 2017-06-01 kl. 14.30:
https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.178258!/6a.NT-inspiration.pdf
- Utbildningsdepartementet (2010). *Förskola i utveckling: bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wagnarsson, S., Löfdahl, A. & Segerblom, L. (2012) *Vi går till skogen – en kartläggning av den planerade grovmotoriska träningen i förskolan*. Karlstads universitets Pedagogisk tidskrift, årgång 8, nr 9, 2012.

Wilhelmsson, B. (2012) *Teachers' intentions for outdoor education: conceptualizing learning in different domains*. Department of Science and Mathematics Education, Umeå Universitet.

Zetterqvist, A, Kärrqvist, C. (2007). *Naturvetenskap med yngre barn, en forskningsöversikt*. Göteborg: Interna rapporter vid IDP, Göteborgs universitet.

Änggård, E. (2012). *Att skapa platser i naturmiljöer*. Nordisk Förskoleforskning.

Bilaga 1 Intervjuguide

Jag valde att ha sju frågor att utgå ifrån. De kursiverade frågorna är eventuella följdfrågor, för att få förtydligande eller lite extra beskrivning. Alla kursiverade frågor användes inte vid varje tillfälle.

Hur ofta besöker ni skogen?

Skulle du vilja att det var fler eller färre gånger?

Vad har du för mål när ni besöker skogen?

Vad är planerat?

Gör ni någon uppföljning på om ni nått målen senare?

Hur upplever du att det är att vara med barn i skogen?

Hur är barngruppen?

Hur märker man om någon inte vill delta i den planerade skogsaktiviteten?

Hur arbetar du med att få in ämnet biologi när ni är i skogen?

Ge exempel på hur ni gör.

Kan du ge något exempel på hur du använder skogen för lek och lärande tillsammans med barnen?

Vad är den vanligaste aktiviteten ni gör när ni går till skogen?

Varför är det en bra aktivitet i skogen?

Hur ser du på barnen att de lär sig om skogen?

Pratar barnen om skogen?

Leker de mycket skogsaktiviteter när de inte är i skogen?

Hur märker du på barnen att de tagit till sig det som du planerat med er skogsvistelse?

Hur vet du att du nått målet som du panerat innan skogsvistelsen?

Bilaga 2 Observationsmall

<u>Observationsmall Examensarbete</u>			
Kommun:		Datum:	
Antal pedagoger:		Klockslag:	
Antal barn:		Hur länge pågår observationen:	
Pedagog		Barn	
Ställer fråga till hela gruppen		Frågar	
Ställer fråga till ett barn		Visar intresse för pedagogen	
Bemöter barnens frågor		Tar för sig	
Visar inget intresse för barnens frågor		Avvaktande	
Ställer motfrågor till barnen		Använder skogens material	
Använder skogens material			
Aktivitet			
Eventuella frågor som dykt upp:			

Bilaga 3 Informationsbrev förskolechef

Hej!

Jag heter Sophia Jansson och jag studerar till förskollärare vid Karlstads universitet. Just nu skriver jag mitt examensarbete, som ska vara inlämnat i mitten på maj. Jag har valt att skriva om biologi i förskolan och mitt fokus kommer vara skogen och hur vi pedagoger kan använda skogen som lärandemiljö med ämnet biologi i fokus.

För att kunna få svar på mina frågeställningar så vill jag intervjua några verksamma pedagoger.

Intervjuerna kommer ske någon gång mellan 20/4-27/4-2017.

Om det är möjligt och genomförbart skulle jag även vilja göra en observation på en skogssituation.

Jag skriver till dig för att fråga om du godkänner att jag kontaktar pedagogerna på din förskola XXXXX, för att fråga om de vill delta i min studie.

Tacksam för snabb återkoppling.

Med vänlig hälsning

Sophia Jansson, student vid förskolläraryrket, Karlstads universitet

Mobilnummer: XXX-XXXXXXX

Bilaga 4 Samtyckesbrev barn

Hej!

Jag heter Sophia Jansson och studerar förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Just nu skriver jag mitt examensarbete med inriktning mot biologi och skogen.

I studien planerar jag att bland annat att observera pedagoger och barngrupp under en utevistelse i skogen. Det jag vill observera är hur pedagoger och barn samspelar med varandra och hur lärandet i skogen går till.

Jag kommer använda fingerade namn och ingen förskola kommer nämnas vid namn. Observationen kommer att behandlas med största respekt och barnens eller pedagogernas namn kommer inte att nämnas i något sammanhang.

Ni har när som helst rätt att avbryta ert barns medverkan i min studie, även om ni från början givit ert samtycke.

För att kunna genomföra min studie hoppas jag att ni ställer er positiva till ert barns medverkan. Tveka inte att kontakta mig om ni har några frågor.

Med vänlig hälsning

Sophia Jansson

Tel: XXX-XXXXXXX

Min son / dotter heter .....

Jag är positiv till att min dotter / son deltar i ovanstående studie

Jag önskar ej att min dotter/son deltar i ovanstående studie.

..... målsmans underskrift

..... målsmans underskrift

Lämna in senast TORSDAG 20/4 till någon av pedagogerna på avdelningen.

Bilaga 5 Samtyckesbrev pedagog

Hej!

Jag heter Sophia Jansson och jag studerar till förskollärare vid Karlstads universitet. Just nu skriver jag mitt examensarbete, som ska vara inlämnat i mitten på maj. Jag har valt att skriva om biologi i förskolan och mitt fokus kommer vara skogen och hur vi pedagoger kan använda skogen som lärandemiljö med ämnet biologi i fokus.

För att kunna få svar på mina frågeställningar så vill jag intervjua några verksamma pedagoger.

Intervjuerna kommer ske någon gång mellan 26/4-4/5, så det är viktigt för mig att ni kan avsätta ca 30 minuter någon gång under dessa dagar.

Om det är möjligt och genomförbart skulle jag även vilja göra en observation på en skogssituation.

Deltagandet i studien är frivilligt och det är möjligt att när som helst dra sig ur om man inte längre vill vara med. Dock kommer redan insamlat material i så fall att kunna användas i mitt arbete. Under intervjun kommer jag att göra en ljudinspelning, för att inte missa något viktigt när jag senare sammanställer och analyserar mitt resultat. Ljudinspelning görs endast om ni godkänner det. Vem ni är och vart ni arbetar kommer givetvis inte att skrivas i min färdigställda text, ni som deltar är helt anonyma. Det material och de uppgifter jag får in under intervjun kommer endast att användas till mitt examensarbete och när arbetet är färdigt och godkänt kommer materialet att raderas och förstöras.

Jag hoppas att du vill delta i min studie! Tveka inte att kontakta mig om du några frågor.

Med vänlig hälsning

Sophia Janson

Tel: XXX-XXXXXXX

.....

Mitt namn är .....

Jag är anställd som.....

Jag är positiv till att delta i ovanstående forskningsprojekt.

Jag önskar ej delta i ovanstående forskningsprojekt.

Underskrift .....